

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Anny Trojanové
Rozvoj digitální gramotnosti ve výuce českého jazyka a literatury
na 2. stupni ZŠ

Bc. Anna Trojanová zvolila pro svou diplomovou práci téma, které je aktuální v kontextu současných požadavků revize RVP ZV.

V teoretické části diplomové práce autorka velmi dobře vymezuje pojmy digitální gramotnost i digitální kompetence, popisuje šest oblastí digitálních kompetencí a zaměřuje pozornost na revizi RVP ZV a na možnosti rozvoje digitální gramotnosti ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura především v těchto oblastech: Informační a datová gramotnost, Komunikace a kolaborace a Tvorba digitálního obsahu.

Diplomandka podrobila analýze řadu učebnic českého jazyka nakladatelství Fraus pro 6. až 9. ročník ZŠ z hlediska zastoupení takových cvičení, která by mohla být využitelná pro rozvoj digitální gramotnosti žáků. V úvodu diplomové práce autorka správně konstatuje, že vzhledem k době svého vzniku nemůže analyzovaná řada učebnic obsahovat široké spektrum úloh, zadání a cvičení směřujících k systematickému a všestrannému rozvoji digitálních kompetencí a digitální gramotnosti žáků. Provedená analýza tedy měla být východiskem pro vytvoření vlastní sady autorských cvičení. Autorka na straně 22 uvádí, že „na základě provedené analýzy je možné konstatovat, že ve zkoumané učebnicové řadě skutečně existují cvičení, která mají potenciál rozvíjet digitální kompetence, konkrétně v oblastech Informační a datová gramotnost a Tvorba digitálního obsahu“. V kapitole Výsledky výzkumu však postrádám uvedení těchto konkrétních cvičení.

Na s. 23 autorka nevhodně uvádí následující formulaci textu: „*Cvičení, která byla ověřena ve výuce, byla zpracována metodikou 3A.*“ Metodikou 3A nelze „zpracovat cvičení“, lze ověřit, zda konkrétní výukové situace, v nichž byla cvičení využita, byly podnětné, rozvíjející, nerozvinuté, či selhávající.

Při obhajobě by autorka měla vysvětlit, proč pro vyhledávání lexikálního významu slova a gramatické kategorie jmenného rodu dává v pracovním listu žákům dva odkazy, a to jeden do SSJČ, druhý do Internetové jazykové příručky. Vždyť je jednodušší cesta. Tou je pouze zadání slova v základním tvaru, jak jsou slova pod textem cvičení uvedena, do vyhledávací kolonky v Internetové jazykové příručce. Tam zjistí jmenný rod a přímo pod tabulkou jednotlivých tvarů je odkaz do různých slovníků. Žákům řekneme či napíšeme do zadání, že budou klikat na zkratku SSJČ (Slovník spisovného jazyka českého).

Ani v anotaci, ani v analýze druhé výukové situace není uvedeno, zda bylo žákům vysvětleno, jak poznají v elektronickém zdroji, tj. v SSJČ, zda je vyhledaný výraz slovo mnohoznačné, či homonymum. Pokud bychom to žákům dobře vysvětlili, není nezbytně nutné, jak autorka uvádí v návrhu alterace, aby měli již toto učivo osvojené, ale naopak můžeme vyhledávání ve slovníku dobře využít k prvotní expozici učiva a k tomu, aby rozdíl mezi slovy mnohoznačnými a homonymy žáci sami vyvodili. Doporučuji autorce, aby si jednotlivá slova, která mají žáci

vyhledat v elektronickém slovníku a o nichž mají rozhodnout, zda jsou to slova mnohoznačná, či homonyma, vyhledala nejprve v doporučeném zdroji <https://ssjc.ujc.cas.cz> a pak v Internetové jazykové příručce v SSJČ (např. slovo raketa) a při obhajobě zdůvodnila, který z těchto zdrojů je pro žáky vhodnější a proč.

Navržený výukový materiál 1.4 obahuje řadu didaktických nedostatků. Žáci jsou rozděleni do skupin, každá skupina pracuje s jiným textem a diplomandka uvádí, že „úspěšným vyplněním pracovního listu získají název konkrétního způsobu obohacování slovní zásoby“. Slova, která jsou řešením, jsou metafora, odvozování, přejímání, sousloví, skládání. Zadáání poslední tajenky je chybné. Se slovy, která vyšla v tajenkách, se zřejmě dále pracuje a dochází ke shrnutí, že způsoby obohacování slovní zásoby jsou tvoření nových slov, přejímání slov z cizích jazyků, přenášení významů a tvoření sousloví. Z didaktického hlediska není příliš vhodný termín, který se dříve užíval, a to přenášení významů. Ve skutečnosti nejsou přenášeny významy, ale jsou přenášena pojmenování na nové skutečnosti, řada učebnic však stále pracuje s termínem „přenášení významů“.

V pracovních listech k této aktivitě je ve formulaci otázky použito nevhodně tázací zájmeno *jaký* namísto vhodného *který*: „*O jakém slově je celý text?*“ „*Z jakého slova vzniklo slovo bahenní?*“ Při zadávání úkolů ze slovo tvorby pracujeme se základními, tj. slovníkovými tvary slov. Nikoli tedy „*Vyber z nabídky způsob tvoření nových slov: bahenní, sopečných.*“ Správně: „*Vyber z nabídky způsob tvoření nových slov: bahenní, sopečný.*“ Autorka v pracovních listech chybně stylizuje některé otázky: *Zvýrazněná část slova sopka je?* Didakticky naprosto nesprávná je odpověď k testové položce *Vyber správné vysvětlení slova odvozování. Vytvořit z nějakého základu.* Při obhajobě by autorka měla uvést, jak didakticky správně vysvětlí žákům pojem odvozování.

Tam, kde diplomandka píše o umělé inteligenci, by přesněji měla uvádět termín generativní umělá inteligence.

Diplomová práce obsahuje řadu formálních nedostatků.

Chybějící mezera mezi slovy: s. 22: ....*potenciál**podporovat*...., s. 23: ....*práce**se*....
s. 30: ....*papíri* *plasty*.... s. 32: ....*diskuze**o*.... , ...*byly**zapotřebí*....,
s. 37: .... *utvořen**stejným*...., s. 38: ....*tajenky*,*mysluplnost*...., s. 46....*voda*.*Hned*...., s. 55:
....*J. Eislerová**a* *M. Pitro*...., s. 60: ....*diskuze**o* *tom*...., s. 62: ....*ověřeny*,*protože*...., s. 71:
....*kompetence**Technologické*...., s. 72:.... *Sestav**prompt* *pro* *umělou* *inteligenci*...., s. 73:
....*inteligencia* *zjišťují*....

Chybná interpunkce:

S. 49: .....*bylo* *žákům* *vyloženo*, *co* *jsou* *to* *digitální* *identity*, *a* *že* *jedna* *fyzická* *osoba* *může* *v* *prostředí* *internetu* *vystupovat* *pod* *různými* *digitálními* *identitami*.

S. 72: *Najdi* *spolužáka*, *který* *bude* *potřebovat* *notebook* *ke* *stejnému* *účelu*, *jako* *ty*.

Chyba stylizační i interpunkční:

S. 72: *Napiš*, *informace* *o* *budoucím* *uživateli* *notebooku* *o* *tobě*.

Překlep či chybějící slovo:

S. 56: *Při plnění druhé úkolu...* s. 67: *Rád by ses přihlásil letní hudební kemp.*

Celkově považuji diplomovou práci za pokus k řešení obtížného tématu, který vykazuje řadu diskutabilních postupů. Přesto diplomovou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci **dobře**.

Plzeň 14. 5. 2024

PaedDr. Jana Vejdová, CSc.,
oponentka diplomové práce

Souhlasí s originálem
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
katedra českého jazyka a literatury
J. Vejdová